

Vesna Leskošek

POMEN DRUŽBENIH GIBANJ ZA SOCIALNO DELO

Socialno delo je že od začetka tesno povezano z družbenimi gibanji. Ta so eden od pomembnejših izvorov stroke, ne pa edini. Pomembna so predvsem zaradi poudarjanja pomena kolektivne akcije za družbene spremembe, ki koristijo zapostavljenim skupinam ljudi. Predstavljene so splošne značilnosti družbenih gibanj. Ker gre za širok in raznovrsten spekter delovanja brez izrazitih skupnih značilnosti, jih je težko definirati. Gibanja se razlikujejo po oblikah organiziranosti, načinih vodenja, po načinih delovanja, namelih, ciljih, trajnosti delovanja in končnih rezultatih. Vzpostavljajo svojevrsten odnos do oblasti, političnih strank in do državnih institucij. Gibanja so lahko revolucionarna ali reformistična, lahko se ukvarjajo s spreminjanjem ljudi ali so usmerjena v spremembe družbenega reda, lahko so tudi nazadnjaška in ne le napredna. Feministično gibanje je tesno povezano s socialnim delom, saj so začetnice socialnega dela prav ženske, ki so bile povezane z ženskim gibanjem. Socialno delo so organizirale, da bi se bojevale proti družbenim neenakostim, ki povzročajo marginalizacijo. Govorile so o pravični družbi in se zanjo tudi zavemale, to pa je vplivalo na vrsto socialnega dela, ki so ga zagovarjale.

KLJUČNE BESEDE: družbena gibanja, značilnosti gibanja, tipologija, feminizem, kolektivna akcija.

Vesna Leskošek je predavateljica na Fakulteti za socialno delo Univerze v Ljubljani in članica raziskovalne skupine na Fakulteti za družbene vede UL. Kontakt: vesna.leskosek@fsd.uni-lj.si.

Michael Lavalette

NEFORMALNO SOCIALNO DELO, URADNO SOCIALNO DELO IN DRUŽBENA GIBANJA

Članek obravnava povezave med družbenimi gibanji, dejavnostjo družbenega gibanja in »neformalnimi« oblikami socialnega dela. Prikaže začetno stopnjo raziskave, v kateri se ukvarjamo s poljudnejšimi oblikami socialnega dela (v Britaniji in celinski Evropi), ki so pogosto prikrite in niso del uradne strokovne zgodovine. Neformalno socialno delo je področje dejavnosti, ki dopolnjuje »strokovno«, »državno/javno« ali meščansko socialno delo – oziroma mu včasih nasprotuje. Opredeljuje dejavnosti, posameznike in skupine, ki se ukvarjajo z vidiki stisk, neenakosti in zatiranja na načine, ki niso hierarhični, omogočajo vzajemno podporo in temeljijo na načelih solidarnosti. Osredinjanje na zglede neformalnega socialnega dela omogoča premislek o preteklosti socialnega dela, njegovi sedanjosti in morebitni drugačni prihodnosti.

KLJUČNE BESEDE: državno socialno delo, kolektivna akcija, španska državljanska vojna, Palestina, protestni valovi.

Michael Lavalette je predavatelj socialnega dela in socialne politike na Liverpoolski univerzi Hope. Je nacionalni vodja britanske Akcijske mreže socialnega dela – Social Work Action network (www.socialworkfuture.org) in sourednik nove znanstvene publikacije *Critical and Radical Social Work*. Največ piše o socialnem delu, neoliberalizmu, marksizmu in družbenih gibanjih. Leta 2011 je objavil knjigo (v soavtorstvu s Chrisom Jonesom) o izkušnjah mladih Palestink in Palestincev pod okupacijo *Voices from the West Bank*. Kontakt: lavalem@hope.ac.uk.

Petra Videmšek

VPLIV DRUŽBENIH GIBANJ NA RAZVOJ SOCIALNEGA DELA V SLOVENIJI

Predstavljena so družbena gibanja, ki so konec osemdesetih let 20. stoletja vplivala na razvoj stroke socialnega dela. Največja pozornost je namenjena ženskemu gibanju, gibanju za socializacijo in kulturo homoseksualnosti, antipsihiatričnemu gibanju in gibanju za neodvisno življenje hendikepiranih ljudi. Omenjena gibanja so v stroki socialnega dela sprožila val sprememb. Spremembe so vidne na treh ravneh: na odnosni (spremenjena vloga uporabnikov v procesu podpore), strukturni (razvoj skupnostnih služb) in teoretski (razvoj novih konceptov dela in novih metod dela v stroki, prehod od tradicionalnih k inovativnim metodam). Gibanja so s svojim delovanjem širila meje socialnega dela (iz institucije v skupnost), spodbujala pluralizacijo izvajalcev (povečanje števila nevladnih organizacij, ki ponujajo nove programe), postavljala vprašanje odnosov moči in spodbujala participacijo udeležencev v procesu podpore. Stroka socialnega dela je znanost za ravnanje, ki se napaja iz bogatih praktičnih izkušenj in v kateri teorija nastaja na podlagi konkretnih izkušenj ljudi in družbenih skupin.

KLJUČNE BESEDE: socialna vključenost, duševno zdravje, hendikep, skupnostne službe, metode socialnega dela.

Dr. Petra Videmšek je asistentka na Fakulteti za socialno delo Univerze v Ljubljani. Poleg vključevanja ljudi z osebnimi izkušnjami v raziskovanje njeno raziskovalno delo posega tudi na področje hendikepa in nasilja. Kontakt: petra.videmsek@fsd.uni-lj.si.

Srečo Dragoš

FORMA SOCIALNIH GIBANJ?

Vsebine družbenih procesov porajajo forme, s katerimi se ti procesi regulirajo tako, da se utrdijo, krepijo ali blokirajo. Ker forme niso le posledica vsebin, saj so tudi vsebine odvisne od form, je razumevanje vsebin nemogoče brez razumevanja form. Ko družbena gibanja strukturirajo svoje vsebine iz obrambnih v kontestativne in akvizitivne, so oteženi pogoji za neposredno participacijo. S povečevanjem števila članov in bolj kompleksnimi vsebinami se krepki pluralizem vsebinskih izzivov, hkrati pa se v večjih skupinah tvorijo podskupine, saj se v njih lažje realizirajo pristni stiki. Posledica teh teženj je povečevanje distance med manjšino najbolj aktivnih in večino manj aktivnih članov. Zato je notranja dinamika socialnih gibanj odvisna od vprašanja, kako kombinirati različne forme notranjega ustroja, predvsem forme majhne skupine, velike skupine in organizacije. Zaradi kombinacije malih skupin z velikimi in krepitve institucionalizacije gibanja imajo formo, ki pa ni specifična zgolj zanje. Zato jih ni mogoče imeti za neko posebno formo družbenih skupin. Socialna gibanja so fluidni katalizator kolektivnih družbenih form, kadar gre za erozijo legitimnosti.

KLJUČNE BESEDE: socialno delo, oblika, forma, družbeni procesi, skupinska dinamika.

Srečo Dragoš je sociolog na Fakulteti za socialno delo Univerze v Ljubljani. Ukvarja se z občo sociologijo, sociologijo religije, socialno politiko in socialno državo. Kontakt: sreco.dragos@fsd.uni-lj.si.

Marta Gregorčič

PROIZVAJAJOČI BOJI SAMOORGANIZIRANIH SKUPNOSTI – POTENCIE

Sodobne teorije, ki obravnavajo širše družbene spremembe, trdijo, da alternative neoliberalizmu ni, da si jih dandanes nihče ni zmožen zamisliti, kot tudi, da se bodo družbene spremembe začele vzpostavljati šele takrat (če sploh), ko bo človeštvo prignano do skrajnih možnosti preživetja – to naj bi se že kazalo na periferijah kapitalizma. Besedilo pa zastavlja povsem nasprotno tezo, saj na podlagi dragocenih prispevkov revolucionarnih bojev iz Azije in Latinske Amerike dokazuje, da alternativne, avtonomne, samozadostne in samodoločujoče sisteme že desetletja ustvarjajo *potencie* gibanj od spodaj, aktivnosti in intenzivnosti bojev *grupos de base*, samoorganiziranega *puebla*, ljudstva, ki se bojuje onkraj prežitkov starih in novih oligarhij. *Potencie* ne obravnava na splošno – kot upore, ustvarjanje alternativnih politik ali emancipacijskih praks – pač pa kot samožive revolucionarne boje, ki odgovarjajo na realne, neposredne potrebe skupnosti in znotraj sebe že proizvajajo tudi nove principe, procese in zahteve. S tem ne le zadovoljuje temeljne človekove potrebe, torej materialne pogoje življenja, pač pa predvsem ustvarjajo socialne, kulturne, ekonomske, okoljske in politične temeljne pogoje družbenosti. *Potencie* kot subjektivitete ustvarjajočih spodkopavajo tisto, kar je želel neoliberalizem za vsako ceno in z vsemi sredstvi ukiniti: družbenost.

KLJUČNE BESEDE: *potencia*, *heterotopija*, solidarnostna ekonomija, resonanca, samodoločajoče se skupnosti.

Marta Gregorčič je docentka kulturologije in doktorica sociologije. Zdaj ustvarja program Urbanih brazd v okviru Evropske prestolnice kulture – Maribor 2012. Kontakt: gregorcic_marta@yahoo.com.

Jelka Zorn

PRAVICA DO GIBANJA

Članek se ukvarja s pravico do gibanja v obeh pomenih: s pravico do migriranja in s pravico do gibanja kot udeležnosti v družbenih gibanjih, z aktivizmom. Nasproti pravici do gibanja je nadzor nad priseljevanjem. Ta migrante kriminalizira ali pa jih obravnava zgolj kot delovno silo in ne kot ljudi. To pomeni, da je prihod v državo dovoljen le tistim in za toliko časa, kolikor velika je potreba po njihovi delovni moči, pri tem pa se ohranja visoka stopnja segregacije oziroma izkoriščanja. Tisti, ki se znajdejo brez državlanskega statusa in pravne zaščite, naj bi ostali nevidni in neslišni. V članku so prikazani primeri krepitve moči in politične subjektivizacije ljudi, ki jih prav potisnjenost v brezpravni in nevidni položaj spodbudi k uporabi, boju za pravice in svoje mesto v svetu (izbrisani, gibanje *No Borders*, Nevidni delavci sveta). Tako je državljanstvo ne zgolj status, ki nam ga določi država, ampak državljanska praksa (aktivizem). V uporabi ljudje ustvarjajo nove skupnosti in solidarnostne mreže. Aktivistično delovanje lahko pripomore k preoblikovanju upravičenosti z »regularizacijo od spodaj« (večanje avtonomije mest v nasprotju z državo, odpravljanje učinkov ilegalizacije na lokalni ravni, pri delodajalcih ipd.).

KLJUČNE BESEDE: družbena gibanja, aktivizem, migracije, nadzor nad priseljevanjem, izbrisani.

Dr. Jelka Zorn je docentka za področje socialnega dela. Zaposlena je na Fakulteti za socialno delo Univerze v Ljubljani. Kontakt: jelka.zorn@fsd.uni-lj.si.